

26.03.2024

Група № 16

Урок № 28-29

Тема уроку: *Наголос. Нормативний наголос. Основні правила наголошування слів. Варіантне наголошування слів в українській мові. Діалектний наголос. Словорозрізнявальний наголос. Форморозрізнявальний наголос. Складні випадки наголошування слів*

Мета уроку (формування компетенцій): предметні: знання учнів про орфоепію та орфоепічні норми української мови; уявлення здобувачів освіти про особливості наголосу, орфографічні навички); ключові: уміння вчитися: логічне мислення, пам'ять, уміння виділяти головне; збагачення словникового запасу учнів; комунікативні: навички роботи в групах і парах; інформаційні: уміння користуватися орфоепічними словниками, навички роботи з текстами; уміння узагальнювати матеріал у вигляді опорної таблиці; загальнокультурні: відповідальне ставлення до вивчення української мови.

Матеріали до уроку:

1. **Опрацюйте § 26-27 у базовому підручнику:** *Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2018. – 208 с.*
2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**
https://www.youtube.com/watch?v=CYNHtuRWRQo&ab_channel
3. **Законспектуйте матеріал до уроку (ОСНОВНЕ):**

Наголос у словах української мови є властивістю частини слова – складу. **Наголос вказує на склад**, який виділяється під час вимови слова. Дуже часто у людей виникають проблеми з правильним уживанням наголосу, бо часто в процесі спілкування ми чуємо неправильний наголос слів, а згодом і самі починаємо вимовляти деякі слова неправильно.

Наголос у словах української мови складно правильно визначити, бо він не тільки може **припадати на будь-який склад**, але йому також властива **рухомість** – можлива зміна наголосу при відмінюванні слова. Ситуацію також ускладнює відсутність чітких правил щодо формування наголосу та велика кількість винятків. Проте наголос – одна з тем на ЗНО з української мови та

літератури, тому нам необхідно знати ключові випадки утворення наголосу та основні винятки. Винятки треба просто запам'ятати!

Спочатку розберемо принципи наголошування за частинами мови.

Основні принципи наголошування іменників

1. У більшості випадків іменники множини мають наголос на закінченні: наприклад, *загадки, огірки*.

2. У більшості іменників жіночого роду із суфіксом **-к** при утворенні множини наголос переходить у закінчення: наприклад, *тарілка – тарілки, книжка – книжки*, **АЛЕ**: *сусідка – сусідки*.

3. Іменники, що утворилися від дієслів, мають більше ніж два склади та закінчуються на **-ання**, частіше всього мають наголошений суфікс: наприклад, *читання, завдання*. **АЛЕ**: *бігання, нехтування*.

4. В іншомовних словах, що позначають міри довжин, зазвичай наголос падає на **-метр**: наприклад, *сантиметр, міліметр, дециметр*. **АЛЕ** в назвах пристроїв – *по-інакшому: термометр, барометр*.

Основні принципи наголошування прикметників

1. Суфікс прикметників **-еньк-**, що позначає пестливість, завжди є наголошеним: наприклад, *маленький, чорненький, гарненький*.

2. У більшості випадків, коли прикметник має два склади, наголос падає **на другий склад** (тобто на закінчення): наприклад, *дзвінкий, новий, тонкий, котрий*.

Основні принципи наголошування дієслів

1. Правила наголошування дієслова «бути» наступні: в теперішньому часі – *бути, будемо*, проте в минулому часі: *була, було, були*.

2. Багато дієслів мають наголос **на останньому складі**: наприклад, *нести, везти, мести*.

3. Дієслова із закінченнями **-емо, -имо, -ете, -ите** мають наголос на останній літері: наприклад, *веземо, ідемо, підете*. **АЛЕ**: *будемо, гуркочемо, залишите*.

4. Інфінітив **-ти**: *навести, віднести*

Основні принципи наголошування числівників

1. У числівниках, що закінчуються на **-десять**, наголос припадає на останній склад: наприклад, *п'ятдесят, сімдесят*.

2. У числівниках, що закінчуються на **-адцять**, наголошений передостанній склад: наприклад, *дванадцять, вісімнадцять*.

У деяких словах, які будуть на ЗНО, наголос не піддається правилам, його потрібно тільки **запам'ятати**.

асиметрІя

борОдавка

бюлетЕнь

вимОга

вимОва

вИпадок

вітчИм

граблІ

горошИна

грОшей

дІтьми

довІдник

дочкаА (але дОнька)

заіржАвіти

зубОжіти (зубОжілий, зубОжіння)

діалОг

каталОг

квартАл

кропивА

кУрятина

мАркетинг

ненАвидіти (ненАвисть, ненАвисний)

одноразОвий

Олень

отАман

перЕпис

псевдонІм

рАзом

серЕдина

симетрІя

спИна

фартУх

фенОмен

цемЕнт

цЕнтнер

чорнОслив

Запам'ятати також потрібно слова з подвійним наголосом:

пОмИлка, зАвждИ, назАвждИ, правОпИсний, прОстИЙ, слІзьмИ, рОзбІр, АлфавІт, веснЯнИЙ, доповІдач, зАвждИ, дОговОру, жАлібнИЙ, м 'Я'зовИЙ, пЕрвІсний, перЕстАрок, пОмИлка, прОстИЙ, тАкОж.

Розуміємо, що наголос – тема не з легких, тут потрібно мати відмінну пам'ять. Тому надаємо вам декілька **порад по запам'ятовуванню наголосу** в словах:

1. Багато-багато разів **перечитайте** слова! Скоро ваш мозок запам'ятає їх та буде видавати «на автоматі». Тільки читати вголос!

2. **Пограйте у картки**: з одного боку картки напиши слово без виділення наголосу, а з іншого – з виділенням наголошеного складу. Поки робитимеш картки, вже багато запам'ятаєш!

3. Ті слова, що ніяк не можеш запам'ятати, напиши **на папірцях** та приклей вдома на місця, куди часто дивишся – наприклад, на холодильник.

4. Слова з наголосом, що ти запам'ятав, намагайся **застосовувати в мовленні** якомога частіше, щоб це відклалося в твоїй пам'яті.

4. Виконайте **вправи 2, 7 до § 26-27 з підручника О. Авраменка для 10 кл.**

Вивчити наголоси!!!(ЗНО)

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.

аґроно́мія
 алфа́віт
 а́ркушик
 асимет́рія

 багаторазо́вий
 безпринци́пний
 бе́шкет
 бла́говіст
 близькі́й
 боло́тистий
 боро́давка
 босо́ніж
 боя́знь
 бурштино́вий
 бюлете́нь

 ва́ги (у множині)
 вантажі́вка
 весня́ний
 ви́года (користь)
 ви́года (зручність)

вида́ння
 визво́льний
 вимо́га
 ви́падок
 вира́зний
 ви́сїти
 ви́трата
 вишива́ний
 відвезти́
 відвести́
 відго́мін
 віднести́
 відомі́сть (список)
 відомі́сть (повідомлення,
 дані, популярність)
 вірші́
 віршови́й
 вітчї́м

 гальмо́, гальма́
 гляда́ч
 гороши́на

граблї́
 гурто́житок

 дані́на
 да́но
 дециме́тр
 де́щиця
 де-ю́ре
 джерело́
 дивля́чись
 дича́вити
 діало́г
 добови́й
 добу́ток
 довезти́
 довести́
 дові́дник
 до́гмат
 донести́
 до́нька
 дочка́
 дро́ва

експе́рт

 е́ретик

 жало́зі

 завда́ння
 завезти́
 завести́
 за́вжди
 завчасу́
 за́гадка
 заіржа́влений
 заіржа́вити
 закінчи́ти
 за́кладка (у книзі)
 закру́тка
 залиши́ти
 замі́жня
 занести́
 за́понка
 заробі́ток

за́ставка
 за́стібка
 засто́порити
 зви́сока
 зда́лека
 зібра́ння
 зобра́жити
 зо́зла
 зра́ння
 зру́чний
 зубо́жіння

 і́ндустрі́я

 ка́мбала
 ката́лог
 кварта́л
 кишка́
 кіломе́тр
 кінчи́ти
 ко́лесо

ко́лія
 ко́пчений
 (дієприкметник)
 ко́пчений (прикметник)
 корисні́й
 ко́сий
 котри́й
 крице́вий
 кро́їти
 кропи́вā
 куліна́рія
 ку́рятина

 ла́те
 листопа́д
 літо́пис
 лю́стро

 ма́бу́ть
 магісте́рський
 ма́ркетинг

мере́жа
 металу́ргія
 міліме́тр

 навча́ння
 нанести́
 напі́й
 на́скрізний
 на́чинка
 нена́видіти
 нена́висний
 нена́висть
 нести́
 ніздря́
 нови́й

 оби́янка
 обра́ння
 обру́ч (іменник)
 одина́дцять
 одно́разови́й

озна́ка
 о́лень
 опто́вий
 осете́р
 ота́ман
 о́цет

 пави́ч
 парте́р
 пе́карський
 перевезти́
 перевести́
 пере́кис
 переля́к
 перенести́
 пере́пад
 пере́пис
 піала́
 підда́ний (дієприкметник)
 підда́ний (іменник, істота)
 підлі́тковий

пізнання
пітний
піццерія
пóдруга
пóзначка
пóмилка
пóміщик
пóмóвчати
пóняття
пóрядкóвий
пóсерéдині
привезті
привести
прімóрозок
принести
причп
прóділ
прóміжок
псевдонім

рáзом
рéмiнь (пояс)
рéшето
рiнковий
рiвнина
роздрiбний
рóзпiрка
рукóпис
руслó

сантимéтр
свёрдло
серéдина
сéча
симетрiя
сiльськóгосподáрський
сiмдесят
слина
солóминка
стáтуя
стовiдсóтковий
стрибáти

текстовий
течiя
тигровий
тисóвий
тiм'яний
травестiя
тризуб
тулуб

український
уподóбання
урочистий
усерéдині

фартух
фаховий
фенóмен
фольга
фóрзац

хаос (у мiфологiї: стихiя)
хаос (безлад)

цáрина
цемент
цéнтнер
цiнник

чарiвний
черговий
читáння
чорнóзем
чорнóслив
чотирна́дцять

шляхопрóвiд
шовкóвий
шофёр

щéлепа
щипци
щодобовий

ярмаркóвий

